
ANALİZ: AB KAPISI AÇIK AMA UZAKTA

26.05.2017

Deutsche Welle (26 Mayıs 2017)

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, NATO zirvesi için geldiği Brükselde AB ile de üst düzey temaslarda bulundu. Uzun süre sonra bu seviyede görüşmeler yapılması ve referandum sürecinde oluşan gerginliğin aşılması önemli de olsa Türkiye'de yaratılan beklentinin aksine Türkiye-AB ilişkilerinde kısa vadede önemli gelişmeler olacağını düşünmek pek de gerçekçi görünmüyor.

AB liderlerinin Türkiye için "kapı hala açık vurgusu önemli, ancak bu açık kapının yakınına yaklaşmak için bile Türkiye'nin önemli adımlar atması gerekiyor. Büyük beklentiler içine girmek için hem Avrupadaki dinamikleri hem de dünyada oluşan Türkiye algısını hiç anlamıyor olmak gerekir. Son dönemdeki değerlendirmelere göz gezdirince, Türkiye'deki bazı önemli dış politika analistlerinin bu durumu anlamaktan uzak olduğunu veya anlamak istemediklerini söylemek hiç de yanlış olmaz.

Önümüzdeki dönemde Türkiye-AB ilişkilerinde karşılıklı çıkarlar dahilinde sınırlı bazı ilerlemeler kaydedilse bile genel olarak her iki tarafın da bitirmek istemediği ilişkilerin, kontrollü bir kriz ortamında devam ettiğini göreceğiz. Son günlerde Almanya ve Avusturya örneklerinde gördüğümüz gibi dönem dönem gerginliğin artması da kaçınılmaz. Bunun ötesine geçmek için Türkiye'nin demokrasi, bireysel özgürlükler, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda çok önemli adımlar atması gerekir ki, bu da en azından kısa vadede çok olası görünmüyor.

Erdoğan açısından ziyaretin anlamı

Erdoğanın AB temalarını da işte bu çerçevede düşünürsek, görüşmelerden ne bir zafer ne de bir hezimet sonucu çıkarmadan sağlıklı bir değerlendirme yapabiliriz. Görüşmeler, Erdoğan için özellikle tartışmalı referandum süreci sonrasında AB düzeyinde en üst seviyede kabul görmek anlamına gelirken, AB liderleri için de son dönemde sıkça dile getirdikleri kaygıları en üst düzeyde paylaşma olanağı sunmuş oldu. AB, kapıyı açık tutarak da hem olası pozitif adımları cesaretlendirmiş oldu, hem de referandumda demokrasi ve değerler anlamında iradesini net bir şekilde ortaya koyan yüzde 49'lük kitleye sırtını dönmemiş oldu. Bir hususun altını çok net çizmek gerekir ki, AB kapısı hala açık ise hayır diyen milyonlarca insanın bunda rolü çok büyük.

Bu anlamda AB geçmişte yaptığı hatalardan belirli bir oranda ders çıkarmış görünüyor. 2005 sonrası süreçte Türkiye'yi uzaklaştırmanın ve kapıları kapatmanın sonuçları hem AB için hem de Türk demokrasisi için maalesef oldukça ağır oldu. AB'deki siyasetçiler arasında uzun vadeli ve stratejik düşünme kapasitesi bulunan lider sayısı oldukça az da olsa, son dönemdeki tutum gelecek için umut veriyor.

AB-Türkiye ilişkileri devam edecek çünkü ilişkileri sonlandırmanın siyasi, ekonomik ve hatta sosyal maliyeti hem AB için hem de Türkiye için çok büyük. Ancak ilişkilerin niteliği aslında ilişkilerin devamı kadar önemli. İlişkiler sadece karşılıklı çıkarlar doğrultusunda da devam edebilir, ortak değerler ekseninde ve üyelik vizyonu ile de devam edebilir. Maalesef kısa vadede masadaki tek ihtimal ilk seçenek gibi görünüyor. Ancak görüşmelerde insan hakları, ifade özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü gibi konularda AB liderlerinin yaptığı vurgu, bu değerlerin ilişkilerde tamamen de devre dışı bırakılmayacağını mesajını veriyor. Bunun ötesinde bu alanlarda atılabilecek önemli adımların AB tarafından göz ardı edilmeyeceği de çok net bir şekilde dile getiriliyor.

AB'nin kırmızı çizgisi

Türkiye'nin üyelik müzakereleri fiili olarak bir süredir dondurulmuş durumda. Kapı açık ama buzdan bir duvar olduğu gerçeğini görmezden gelmemek lazım. Müzakerelerin resmi olarak dondurulması beklenmiyor, ancak idam cezası bu anlamda AB'nin kırmızı çizgisi olarak görülüyor. Görüşmeler sonrası, bunun iç politikada kullanılan bir mesele olduğu algısı güçlense de konunun sürekli gündeme gelmesi AB başkentlerinde huzursuzluk yaratıyor.

Önümüzdeki dönemde sınırlı, ama işbirliği anlamında yeni adımlar atılabilecek konular güvenlik, ticaret ve yasadışı göç gibi görünüyor. Bunları ortak tehdit ve fırsatlar olarak da değerlendirmek mümkün. Ancak bu konuları tamamen demokrasi ve insan hakları tartışmasından ayrı düşünmek oldukça zor. Türkiye için çok önemli olan ve tamamen ticari ilişkilere odaklı Gümrük Birliği'nin modernizasyonu konusunda bile hem Avrupa Komisyonu hem de Avrupa Parlamentosu, demokrasi ile temel hak ve özgürlüklere saygı kriterini, anlaşmanın önemli bir parçası olarak göreceğini vurguladı.

Bu anlamda karşılıklı çıkarlar doğrultusunda atılacak adımlar için bile Türkiye'nin önemli sorunlar ile ilgili bazı adımlar atması gerekecek. Aslında bu adımlar Türkiye'nin normalleşmesi, ülke içindeki gerilimin ve kutuplaşmanın azalması, ülkenin uluslararası itibarı ve yabancı yatırımlar için de oldukça önemli. Türkiye'nin çok kısa zamanda kapsamlı bir demokratikleşme süreci başlatması hiç kimse tarafından beklenmese de Türkiye'nin en azından OHAL, tutuklu gazeteciler, ifade özgürlüğü gibi konularda bazı adımlar atması, AB'nin öncelikleri arasında olacak.

AB kapısı açık ama maalesef Türkiye bu kapıdan oldukça uzakta. Brüksel'deki görüşmeler sonrası top hükümette olacak. 2019 seçimleri için yeni bir strateji hazırlığı içerisinde olan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın atacağı adımları önümüzdeki günlerde göreceğiz. Ancak umutların yeşermesi için şu anda pek fazla neden görünmüyor.

Dr. Demir Murat Seyrek / Brüksel

© Deutsche Welle Türkçe

Dr. Demir Murat Seyrek, Avrupa Demokrasi Vakfı'nın Kıdemli Danışmanı ve Avrupa Politikaları Uzmanı olarak görev yapıyor.